

1916 máj. 30

A „Telegraful Român” vezércikke Naumann Frigyes „Mitteleuropa” című művéről (I. rész)¹

Már többször esett szó lapunk hasábjain Naumann Frigyes német országgyűlési képviselő kiváló művéről, amelyben Németországnak és Ausztria-Magyarországnak a háború utáni szoros gazdasági szövetsége mellett foglal alapos okfejtéssel állást; a központi hatalmak, a jelenlegi háborúban számos ellenségük ellen vállalva vívott harc után, a jövőben ugyanazokkal az ellenségekkel találják magukat szemben, és gazdasági téren kell majd védelmi harcot folytatniuk. Úgy véljük, jó szolgálatot teszünk olvasóinknak azzal, ha ennek az érdekes könyvnek, amelyről oly sokat beszéltek és beszélnek nálunk politikai körökben, a tartalmát röviden vázoljuk.

I.

A „Középeurópa” (Mitteleuropa) című könyv szerzője abból az elvből indul ki, hogy éppen most, a háború forgatagában lehet eredményesen megvitatni Németország és Ausztria-Magyarország gazdasági egyesülésének a kérdését, mert később, a háború után, az embereket megint csak más dolgok fogják foglalkoztatni. Azt szeretné, hogy a központi hatalmak a jövőben megbonthatatlan egységet alkossanak azokkal szemben, akik majd gazdasági úton kísérlik meg megsemmisíteni őket, miután fegyverrel ezt nem sikerült elérniök. A szerző rámutat arra, hogy a múltban csak esetlegesen fordult elő, hogy e két nagy állam kéz a kézben haladt előre, míg a mostani alkalommal való egyesülésük elkerülhetetlen *szükségesség* volt. Ez a háború teremtette meg a középeurópai lelketet, vagyis a nézetek és a cselekvés egységét, ezt az egységet pedig megfelelő formába kell önteni, hogy a jövőben is fennmaradjon.

A szerző azt vallja, hogy a kis- és középállamok sem most, sem a jövőben nem űzhetnek nagy politikát. Csak a nagy országok számottevőek, a kicsik pedig csak azok civakodásainak a kihasználása révén tudnak életben maradni. A kisállamok, magukra maradvá, mindig a nagy országok közötti viszonyok változásaitól függenek. Amelyik nem szövetkezik, elszigetelődik, az elszigetelt pedig veszélybe kerül. Poroszország egymagában, Németország egymagában, Ausztria és Magyarország egymagában nagyon kicsi lenne ahhoz, hogy világháborút viseljen. Éppen ezért mostani szövetségük nem esetleges, mint a múltban néhányszor, hanem világos *szükségesség*. Még ha nem is valami nagy lelkesedést takar ez a szövetség, létre kellett hozni, mert enélkül a dolgok nagyon rosszra fordultak volna. A központi hatalmaknak tehát már most el kell dönteniök azt, hogy a jövőben is szoros szövetségben akarnak-e élni, — *együtt alakítván Középeurópát*. ...

A háborút majd béketárgyalások követik, amelyeken Németország és Ausztria-Magyarország megbízottai különböző szellemet, különféle érdekeket fognak képviselni. A kérdés tehát az, hogy Németország és Ausztria-Magyarország képviselői mint hű barátok vagy mint titkolt ellenfelek hagyják-e majd el a békekongresszus tárgyalótermét. A kívánatos az lenne, hogy ezzel a jelszóval térjenek vissza népeikhez: *Örök időkre megbonthatatlanul!* Ez új korszak kezdetét jelentené. Csak ez igazolná annak a *szükségességét*, hogy vérüket egymásért ontották. Az egész háború, minden szenvedésével és hősi tetteivel, értelmetlenné válik, ha a szövetségeseink közötti nézeteltéréssel végződik. A béketárgyalások súrlódásokra és zavarokra szolgáltatnak alkalmat. A szövetségeseink által vívott minden háború nehezen jutott el a békéhez, mert olyan veszteségeik és nyereségeik voltak, amelyeket ki kellett egyenlíteni. A kiegyenlítés nagyon könnyen elvégezhető, ha tudott dolog, hogy a szövetség továbbra is fennmarad. Mindkét központi hatalom többet tud a békekongresszuson kicsikarni, ha egységesen lép fel, mint ha mindegyik csak a maga érdekében tárgyal. Egységesen kell tehát eljár-

¹ Az eredeti közlemény címe és leltékhelye: „*Europa centrală*”. *Cartea lui Frideric Naumann*. — „Középeurópa”. Naumann Frigyes könyve. — Telegraful Român 1916. máj. 17/30; 51. sz. 1–2. l.

niuk, mert különben joggal merül fel a kérdés, miért áldoztuk fel fiainkat, rokkantjaink miért vesztették kezüket és lábukat? Csaknem biztosra vehető, hogy egyetlen hatalom sem távozik másként a békekongresszusról, mint *egy újabb szövetségi egyezményvel*.

Senki se higgye, hogy ezt a háborút örök béke követi. Lesznek még háborúk és szövetségek. Az arra hivatottak levonják majd a háború tanulságait, a technika új fegyvereket hoz létre, széles körben kiépülnek az erődítményrendszerek. A kérdés az, hogy vajon Németország és Ausztria-Magyarország határain is szükség lesz erődítményekre? Hol kell meghúzni a lövészárkokat, mert hiszen azok a jövőben a haza határait fogják védeni? Ha a franciák nem várakat, hanem lövészárkokat építettek volna ki a határ mentén, a németek sohasem tudtak volna az ország szívébe hatolni. Sánccokat fogunk tehát építeni, mint a rómaiak idején, és kínai falakat, drótkerítéssel. Arról van szó, hogy vajon a központi hatalmaknak e védelmi vonalakat csak közös határaik mentén, vagy egymás között is ki kell-e építeniök? Ez utóbbi nemcsak káros, de végzetes is lenne mindkét fél számára.

A háború a mi részünkről nem hódítási szándékkal folyik. A központi hatalmak erre nem készültek fel. Csak védelemre készültek fel. És ez a védelmi háború, amely Belgrádnál kezdődött, folytatódott Przemyslnél, a Kárpátokban és Tirolban a németek által támogatott osztrákok és magyarok számára. A katonai együttműködés sokak számára világossá tette azt, hogy ez a háború nem a németeké, nem Ausztria-Magyarországé, hanem a nehéz történelmi próba alá vetett központi hatalmaké.

E vezérgondolat azonban nem jutott el mindenkinek a tudatáig, és ezt pótolni kell, még mielőtt a szövetséges országok államférfiai leülnek megtárgyalni ezt a magától értetődő középeurópai egyeztet. Való igaz, hogy a németek németekként harcolnak, de több millió nem némettel együtt, és ezekre a nemzetiségekre is gondolni kell, mivel a németekkel együtt mennek a halálba, csak azt tudván, hogy azok őket tiszteletben tartják, és hogy a németek legyőzése az ő legyőzésüket is jelenti. Ezek az érzések kezdenek gyökeret verni Ausztria-Magyarországon is, ahol pedig bizonyos ridegséggel viseltetnek a németiséggel szemben. A múltat el kell felejtetni, kéz a kézben kell a jobb jövőre törekedni, mert *a háború egyesít bennünket*.

Németország kompaktabb, nemzetibb állam, Ausztria-Magyarország viszont soknemzetiségű monarchia. Ausztria-Magyarország régi monarchia, Németország pedig újabb birodalom. Németország északabbra fekszik, hűvösebb és uniformizáltabb, Ausztria-Magyarország, délen lévén, romantikusabb. Németország nyugatra, Ausztria-Magyarország pedig keletre is kiterjed; végül Németország protestáns, Ausztria-Magyarország pedig nagyjából katolikus. Németország kapitalistább, tehát szocialistább is, mint Ausztria-Magyarország, amely ipari és agrár[ország]. Ausztria-Magyarországnak van múltja, van jövője, de nincs jelene, mert energiái nincsenek megszervezve. Németország a nagy városok országa, Ausztria és főként Magyarország az erdők, szántóföldek és rétek országa. A legtöbb gyár a németek kezén van. Ebből is látható, hogy a gyakorlati érdekek között igen nagy az ellentét. Ebből származik a Középeurópa megalapításával kapcsolatos nehéz problémák megoldásával szembeni értetlenség. Hogy mivel rendelkezik, azt mindenki tudja, de hogy mit kaphat, azt nem. Tehát meg kell világítani a kérdést.

Németországban három irányzat van, és mindegyik bizonyos tartózkodással viseltetik a problémával szemben: a konzervatívoké, a tőkésé és az idealistáké, akik egy még nagyobb Németországot akarnak, de csak az ausztriai német elemek bekebelezésével. Az egyéb nemzetiségek nem kellene nekik. De mindhárom irányzat azt akarja, hogy Németország nagyhatalom legyen. A kérdés ennek kapcsán az, hogy meglehet-e Németország a jövőben az Ausztria-Magyarországgal való szövetség nélkül, vagyis az, hogy lehet-e Németország erősebb, ha nem kapcsolódik Ausztria-Magyarországhoz?

A válaszuk erre az, hogy — *nem*. A jelenlegi háború bizonyította be, hogy nem. Ha Ausztria-Magyarország csak semleges maradt volna, a háborúviselés már problematikusabb lenne. Ha pedig Németország ellenségei közé tartoznának, a háború Németország számára katonailag lehetetlenné válnék. Az Ausztria-Magyarországgal való szövetségről Németország csak akkor mondhat le, ha azt másikkal, ugyanolyan természetes szövetséggel tudja pótolni.

Azok után, amik a háború alatt történtek, ez tökéletesen kizártnak látszik. A Franciaországgal való szövetség hasznos lenne ugyan, de hol van az a francia kormány, amelyik hajlandó lenne ezt megkötni? Az Angliával való szövetség is — a mostani feszültség ellenére — lehetségesnek tűnik, de ki garantálná ennek a tartósságát? Az Oroszországgal való szövetség semmi előnyt nem kínál, hacsak szóba nem kerül Ausztria-Magyarország feldarabolása; ezt a gondolatot azonban már a nagy Bismarck elvetette, kinyilvánítván Ausztria-Magyarország fenntartásának és megvédésének a szükségességét, még német vér árán is! A bismarcki politika követelte meg, hogy Németország ebben a háborúban Ausztria-Magyarország segítségére siessen. Középeurópa létrehozásának a csirái tehát a bismarcki politikában rejlenek!

C

1916 jún. 1

A „Telegraful Român” vezércikke Naumann Frigyes „Mitteleuropa” című művéről (II. rész)¹

II.

De Ausztriában, és főként Magyarországon is vannak a Középeurópa megteremtésével szembenálló irányzatok. Ausztriában ott vannak először is a magas rangú hivatalnokok, állami méltóságok, az a testület, amelyik egyáltalán nem vonzódik a Németországban uralkodó formákhoz, jobban mondva a formalitások hiányához, éppen ezért a meglévők között szeretnének maradni, semhogy egy olyan apparátusban dolgozzanak, amely túl zajos a számukra. És idegen a gondolat Ausztria népei, a szlávok és románok számára is, mivel a múltban sok konfliktusuk adódott az ausztriai németekkel, és azok hibáit a németországi németek számlájára is átviszik. Ugyanakkor azonban éppolyan kevésbé vonzódnak ezek a népek Oroszországhoz is, ezért inkább azok akarnak maradni, amik, vagyis Ausztria népei. Középeurópa számukra másodrendű kérdés, mert legfőbb érdekük: *nemzetiségi mivoltuk konzerválása.*

A magyarok viszont ismét egészen más helyzetben vannak. Uralmuk az oroszok legyőzésétől függ, mert Magyarországnak az oroszok részéről történő leigázása a magyarok megalázását és a magyarországi szlávok, sőt románok felemelkedését is jelentené. A magyar állam mint politikai tényező tehát csak úgy maradhat fenn, ha egy nem szláv hatalomhoz csatlakozik. Ez az, ami a magyarokat Németországgal egyesíti. Tudatában vannak annak, hogy Ausztria egymaga nem képes őket megvédeni az oroszokkal szemben. És ennek ellenére itt is felmerül egy akadály. A magyarok sokat adnak történelmileg kialakult alkotmányos jogaikra.

Maradnak az ausztriai és magyarországi, főként erdélyi németek (szászok), akik két kézzel kapnának a német birodalommal való közösség után, politikai hasznot akarván húzni abból. Erre azonban nem lehet semmit sem alapozni. Középeurópát nem azért kell megteremteni, hogy szabályozza az Ausztrián és Magyarországon belüli nemzeti villongásokat. Ezeket továbbra is Ausztria és Magyarország belső ügyének kell tekinteni. A németek csak közvetítői, tanácsadói szerepet tölthetnek be ezen a téren, de nem diktálhatnak.

Meg kell még említeni az ipari érdekeket is, amelyek sok esetben keresztesződnek. Németország iparvállalatai nagy konkurrenciát jelentenek Ausztria és Magyarország iparvállalatainak, különösen akkor, ha osztrák-magyar területen vannak. Jobb a vezetésük, szilárdabbak, reálisabban működnek. Ily módon sok indok és erős irányzat Középeurópa ellen szól, amelyet azonban mégis létre kell hozni, mert a legfőbb kérdés és a döntő érv: *mindkét monarchiának mint nagyhatalomnak a fenn-*

¹ Az eredeti közlemény címe és lelőhelye: „Europa centrală”. *Cartea lui Frideric Naumann. II.* — „Középeurópa”. Naumann Frigyes könyve II. — Telegraful Român 1916. máj. 19/jún. 1; 52. sz. 1–2. l.